

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ
PROBLEM ÇÖZME DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**
*EXAMINING PROBLEM SOLVING LEVELS OF PRESCHOOL
TEACHER CANDIDATES*

Sevcan BAYRAK

Selçuk Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Özet

Model rolünde olan öğretmen her dönem yetiştireceği çocuğun kişilik yapısına farkında olmadan kendi karakterinden özellikler katmaktadır. Ancak aileden yeni ayrılan okul öncesi dönem çocuğunda öğretmenin sahip olduğu özellikleri taklit etmek daha fazla görülmektedir. Çünkü bu dönem çocuğu için anne ve baba dışında örnek aldığı ve benimsediği kişi olan öğretmen kendi yetenek ve bilgi düzeyi ile çocuğun bilinçaltında öğretmenim gibi olma isteğini yaratmaktadır. Bu nedenden dolayı okul öncesi öğretmen ve geleceğin öğretmeni olacak olan okul öncesi öğretmen adaylarının problem çözme becerileri sınıf içerisindeki tutumları ve olaylara yaklaşımları ne kadar iyi ve yetkin olursa çocuğun karakterinde yaşamı boyunca karşılaşacağı problemlerle başa çıkma düzeyi o kadar yüksek olacaktır. Bu nedenden dolayı çalışmamızı okul öncesi öğretmen adaylarının problem çözme düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Fırat Üniversitesi, örneklemini okul öncesi bölümünü okuyan 1. ve 4. Sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmaya toplam 101 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmen adaylarının problem çözme düzeylerinin düşük olduğu ve problem çözme düzeyleri üzerinde cinsiyet, yaş, yaşamının çoğunu nerede geçirdiniz değişkenleri arasında anlamlı bir fark gözlenmezken sınıf düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Öğretmen Adayı, Çocuk, Okul Öncesi, Problem Çözme

Abstract

Teacher who has the role of model for students adds qualities from his character to children' without recognizing it. But this imitating can be seen more in children who have just and for the first time left the family. Because teacher who is an example for children and is adopted by children except parents creates a wish for being like my teacher in child's subconscious. Therefore the better the problems solving talent, the behaviours in class and the approach to events of preschool teachers and preschool teacher candidates are, the higher level of children for coping with problems which they experience all their life will be. Therefore our work is prepared with the purpose of examining the problem solving level of preschool teacher candidates. Fırat university constitutes the cosmos of research and first and fourth class class teacher candidates constitute the sample of research. In total 101 students have taken part in the research. According to results of research it is detected that while problem solving level of

candidates is low and there is not a meaningful difference among the variables of sex, age, where they spend their life mostly on the issue of problem solving level, there is a meaningful difference in the class level.

Key Words: Teacher, Teacher Candidates, Child, Preschool, Problem Solving

GİRİŞ

İnsan yaşamından ölümüne kadar çeşitli zorluklarla karşılaşarak bu zorluklarla başa çıkmanın yollarını aramaktadır. Hiç şüphesiz ki okul öncesi dönem çocuğun eğitiminin temelini oluşturduğu gibi hayattı boyunca karşılaşacağı zorluklarla da başa çıkmayı öğrenmeye başladığı bir dönemdir. Bu dönemde olduğu gibi çocuk her dönem öğretmenlerini model alarak kişiliğini oluşturmaya başlamaktadır. Bundan dolayı okul öncesi öğretmenlerinin problem çözme becerileri ne kadar yüksek olursa yetiştireceği çocuklarında karşılaşacakları problemle başa çıkma oranları da o derece yüksek olacağı düşüncesi göz ardı edilemeyecek bir olgudur.

Öğretmen, okulda çocukların problem çözme becerilerini geliştirebilmeleri için en önemli kaynaktır. Öğretmen çevrede bulunan materyallerin ve durumların, öğrenme durumları haline getirilmesine ve duruma yeni unsurların katılmasına rehberlik etmekle sorumludur. Öğretmenin kişiliği, mesleki yeterliliği ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu büyük önem taşımaktadır. Öğretmenin önemi, okul öncesi eğitimde daha belirgin biçimde kendini gösterir. Zira okul öncesi eğitim insan yaşamının aileden sonraki en önemli temelini oluşturur. Çocuğun bu dönemdeki hayat deneyimleri geleceğini önemli ölçüde etkiler. Her işte olduğu gibi eğitim öğretim işinde de yaşamın akışının bir gereği olarak çeşitli sorunlarla karşılaşacaktır. Karşılaşılan güçlükler baş edilebilir nitelikte olduğu sürece başarı sürecektir (1).

Gelişim kuramcılarının çoğuna göre bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimin en hızlı olduğu 0-6 yaş dönemi, insanoğlunun sağlıklı bir kimlik, kişilik geliştirebilmesi için kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle okul öncesi eğitimin bireyin gelecekte sağlıklı bir insan olarak varlığını sürdürebilmesini destekleyici bir eğitim olması beklenmektedir. Temel eğitime hazırlık süreci olarak da tanımlanabilecek okul öncesi eğitimde, çocuk temel eğitime başlayacağı dönemde okulda uyması gereken kuralları, sınıfa uyum sağlamayı, sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurmayı ve paylaşmayı öğrenmektedir (2).

Öğretmenlerle ilgili son çalışmalarda, kişilik bakımından yeterli bir öğretmenin öğrencilerini olumlu yönde etkilerken, zayıf bir öğretmenin öğrencilerini olumsuz olarak etkilediğini, hatta okuldan uzaklaştırdığını göstermektedir. Öğretim ortamında öğretmenin kişiliğini oluşturan çeşitli davranışların, öğrenciler üzerinde önemli etkilere sahip olduğu artık kanıtlanmış bir gerçektir (3).

Bu nedenden dolayı okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının karşılaşacakları her türlü problem karşısında alacakları tutum yetiştirecekleri öğrencilerinde kişilik yapılarına etki edecektir. Daha öncede söz ettiğimiz gibi öğretmenler her dönem öğrenci gözünde modeldir ve onun gibi olma arzusunu içinde barındırmaktadır. Öğretmen veya geleceğin öğretmenleri sahip olduğu tutumlar ile öğrencilere örnek olduklarını ve kendi problem çözme becerini çocukların örnek aldığını unutmadan kendi tutum ve davranışlarını hatta bir problemle karşılaştığında problemi çözme becerisi ile çocukların bu becerilerini destekleyerek onların deneyim kazanmasını saptaması gibi önemli bir görevi bulunmaktadır. Ancak her şeyden önce öğretmenlerin, sahip oldukları problem çözme becerileri ile öğretmenlik tutumlarının farkında olmaları gerekmektedir.

Bu nedenden dolayı bu çalışmamızın amacını okul öncesi öğretmen adaylarının problem çözme becerilerini incelenmesi oluşturmaktadır.

MATERYAL METOD

Bu araştırmanın evrenini Fırat Üniversitesi örneklemini ise Fırat Üniversitesi okul öncesi öğretmenliği bölümünü okuyan birinci ve dördüncü sınıflar oluşturmaktadır. Araştırmaya 101 kişi katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada "Problem Çözme Envanteri (PÇE), Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilmiştir (4). Kişinin problem çözme becerileri konusunda kendini anlamasını ölçer. Olumlu ve olumsuz ifadeler vardır. 35 maddeden oluşan bu ölçek likert tipidir. 35 maddeden oluşup, değerlendirme türü bir ölçektir. Puanlama sırasında, olumsuz ifadeler ters puanlama yapılarak toplam puan bulunmaktadır. Ölçekten en az 32 puan en çok ise 192 puan alınabilir. Ölçekten alınan puanların yüksek olması, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını gösterir. Ölçeğin uyarlama çalışmaları, Şahin ve Şahin tarafından 1993 yılında yapılmıştır. Yapılan uyarlama çalışmasında ölçeğin aceleci yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, düşünen yaklaşım, planlı yaklaşım gibi 6 boyuttan oluştuğu görülmüştür (5). Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin;

"Aceleci Yaklaşım" (13, 14,15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 32. maddeler),

"Düşünen Yaklaşım" (18, 20, 31, 33. ve 35. maddeler),

"Kaçınan Yaklaşım" (1, 2, 3 ve 4. maddeler),

"Değerlendirici Yaklaşım" (6, 7. ve 8. maddeler),

"Kendine Güvenli Yaklaşım" (5, 23, 24, 27, 28. ve 34. maddeler),

"Planlı Yaklaşım" (10, 12, 16, 19. maddeler) olarak ölçeğin Türkiye uyarlamasında

6 faktör bulunmuştur (5).

Kaçınan yaklaşım: Bireyin, problemin çözümü hakkında ayrıntılı olarak bilgi toplamayı düşünüp düşünmediğini ölçer.

Kendine güvenli yaklaşım: Problem çözme konusunda kişinin kendine güveninin olup olmadığını açıklar.

Değerlendirici yaklaşım: kişinin problem karşısında onu çözmek için başvuracağı yolların hepsini düşünüp düşünmediğini ve neler hissettiğini anlamak için duyguların incelenip incelenmediğini ölçer.

Düşünen yaklaşım: Düşünen yaklaşım bireyin bir problemle karşılaştığında durumu anlamaya çalışıp çalışmadığını ve konuyla ilgili her türlü bilgiyi dikkate alıp almadığını ölçer.

Planlı yaklaşım: Bireyin bir problemi çözme konusunda, sadece o problemin üzerinde durup durmadığını ölçer.

Aceleci yaklaşım: Bireyin bir problemle karşılaştığı zaman onu çözebilmek için durup, düşünmeden, aklına gelen ilk fikir doğrultusunda hareket edip etmediğini içerir (5).

Verilerin Analizi

Araştırma grubunun yaşı ve yaşamının çoğunu geçirdiği yer değişkeni ile "Problem Çözme Envanteri (PÇE) Ölçeğinden" alınan puanlar arasındaki farkı tespit etmek amacıyla "tek yönlü varyans analizi (anova testi)" kullanılmıştır. Cinsiyet ve sınıf değişkeni ile ölçekten alınan puanlar arasındaki farkı tespit etmek amacıyla ise "t- testi" kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık içinse 0,05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir.

BULGULAR

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Erkek	30	29,7
	Bayan	71	70,3
	Toplam	101	100,0
Yaş	16-20	46	45,5
	21-25	52	51,5
	26-30	3	3,0
	Toplam	101	100,0
Sınıfınız	1.Sınıf	52	51,5
	4.Sınıf	49	48,5
	Toplam	101	100,0
Yaşamınızın Çoğunu Geçirdiğiniz Yer	Köy- kasaba	8	7,9
	İlçe	21	20,8
	İl	72	71,3
	Toplam	101	100,0

Tablo 1. Araştırma Grubunun Demografik Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya 30'u (%29,7) erkek, 71'i (%70,3) bayan, 46'sı (%45,5) 16-20 yaş, 52'si (%51,5) 21-25 yaş, 3'ü (%3,0) 26-30 yaş arasında olduğu anlaşılmaktadır. Yine tabloya baktığımızda 52'sinin (%51,5) 1.sınıf, 49'unun (%48,5) 2.sınıf olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırma grubunun Yaşamınızın Çoğunu Geçirdiğiniz Yer sorusuna 8'inin (%7,9) köy-kasaba, 21'inin (%20,8) ilçe, 72'sinin (%71,3) il olduğu cevabını verdiğiniz görmekteyiz.

N	Min	Max	Mean
101	35,0	180,0	116,316

Tablo 2. Araştırmaya Grubunun "Problem Çözme Envanteri (PÇE) Ölçeği" İstatistikleri

Tablo 2'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının "Problem Çözme Envanteri (PÇE)" ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının (116,316), genel olarak ölçekten alınan en yüksek puan ortalamasına yakın olduğu görülmektedir. Bu da öğretmen adaylarının problem çözme düzeylerinin zayıf olduğunu göstermektedir.

Değişkenler	N	X	Ss	t	p
Erkek	30	118,50	22,30	0,709	0,480
Bayan	71	115,39	19,12		

Tablo 3. Araştırmaya Grubunun "Problem Çözme Envanteri (PÇE) Ölçeği" İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farkı Fark İçin T- Testi Sonuçları

Tablo 3 incelendiğinde "Problem Çözme Envanteri (PÇE) Ölçeği" ile araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t- testi sonuçlarında, cinsiyet değişkeni ile ölçekten alınan puan ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ancak cinsiyet değişkenlerinin ortalama değerlerine bakıldığı zaman bayanların erkeklere göre problem çözme düzeylerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz. ($p > ,05$).

Değişkenler		N	X	Ss	f	p	Fark
Yaş	16-20(1)	46	112,52	19,28	2,015	0,139	-
	21-25(2)	52	118,86	20,55			
	26-30(3)	3	130,33	13,27			

Tablo 4. Araştırmaya Grubunun "Problem Çözme Envanteri (PÇE) Ölçeği" İle Yaş Değişkeni Arasındaki Fark İçin Anova Testi Sonuçları

Tablo 4'ten de anlaşılacağı gibi, "Problem Çözme Envanteri (PÇE)" ölçeğinden alınan puanların yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan anova-testi sonuçlarında yaş değişkeni ile ölçekten alınan puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ölçekten alınan puan ortalamalarına baktığımızda ise 16-20 yaş arasındaki öğretmen adaylarının problem çözme düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. ($p>,05$)

Değişkenler	N	X	Ss	t	p
1.Sınıf	52	112,07	17,83	2,231	0,28
4.Sınıf	49	120,81	21,45		

Tablo 3. Araştırmaya Grubunun "Problem Çözme Envanteri (PÇE) Ölçeği" İle Sınıf Değişkeni Arasındaki Fark İçin T- Testi Sonuçları

Tablo 3'e baktığımızda "Problem Çözme Envanteri (PÇE)" ölçeğinden alınan puanların sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçlarında sınıf değişkeni ile ölçekten alınan puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ayrıca tekrar tablo incelendiğinde sınıfların ölçekten aldıkları puan ortalamalarından da anlaşılacağı üzere 1.sınıf öğretmen adayların problem çözme düzeylerinin 2.sınıf öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu sonucuna varmamız mümkündür. ($p<,05$)

Değişkenler		N	X	Ss	f	p	Fark
Yaşamınızın Çoğunu Nerede Geçirdiniz	Köy- Kasaba(1)	8	118,37	15,32	0,103	0,902	-
	İlçe (2)	21	114,80	27,23			
	İl (3)	72	116,52	18,25			

Tablo 4. Araştırmaya Grubunun "Problem Çözme Envanteri (PÇE) Ölçeği" İle Yaşamınızın Çoğunu Nerede Geçirdiniz Sorusu Değişkeni Arasındaki Fark İçin Anova Testi Sonuçları

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının "Problem Çözme Envanteri (PÇE)" ölçeğinden alınan puanların yaşamınızı nerede geçirdiniz sorusu ile arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Anova-testi sonuçlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($p>,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Problem çözme ile ilgili yapılan çeşitli çalışmalar incelenerek okul öncesi 1. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının problem çözme düzeyleri aşağıda tartışılmıştır. Araştırma grubunun problem çözme ölçeğinden aldığı en düşük puan 35, en yüksek puan 180 olup, grup ortalamasının 116,31 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar öğretmen adaylarının problem çözme ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının genel olarak ölçekten alınan en yüksek puan ortalamasına yakın olduğunu ve öğretmen adaylarının problem çözme düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Güler (2006), İstanbul ili Fatih ilçesindeki 200 öğretmen üzerinde yaptığı problem çözme konulu araştırmasında, öğretmenlerin ortalama puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını bulmuştur. Daha önce yapılan bu araştırmalar, elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir (6). Ayrıca Bal (2011) yılında Okul Öncesi Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi isimli çalışmasında da çalışmamız ile aynı sonuçları bulması çalışmamızı destekler nitelikte olduğu söylenebilir (7).

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni ile ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılığın bulunmamıştır dolayısı ile cinsiyetin problem çözmeye etkisinin olmadığı söylenebilmektedir. Yüksel (2008), Atatürk Üniversitesinde öğrenim gören 397 öğrenci üzerinde yaptığı problem çözme becerileri konulu araştırmasında, öğrencilerin cinsiyetleriyle problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını bulmuştur (8). Ayrıca Yıldız ve Kurtuldu'nun da yapmış olduğu çalışmada araştırmamızda bulunan sonuç ile paralellik göstermektedir (9).

Araştırmanın sonucunda yaş değişkeni ile problem çözme ölçeği arasında anlamlı bir farklılık gözlenmezken yaşı kaç olursa olsun problem çözme düzeyine etki etmediği anlaşılmaktadır. Güven ve Akyüz (2001) tarafından öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerilerini belirlemeyi amaçlayan araştırmada, yine Çam'ın (1997) Öğretmen adayları üzerinde yaptığı araştırmada öğretmenlerin problem çözme becerisi algılarına yaş değişkeninin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucu elde edilmiştir (10,11). Saracaloğlu ve diğ. (2009) öğretmen adaylarıyla yapmış oldukları çalışmada problem çözme becerilerinin yaş düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur (12). Özgül (2009), okul öncesi öğretmenlerin problem çözme becerileri ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda; okul öncesi öğretmenlerinin problem çözme becerilerinde; yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (13). Bu çalışmalarla bizim çalışmamızın yaş değişkeni ile problem çözme arasında anlamlı bir farklılığın bulunmaması çalışmamızı destekler niteliktedir.

Ayrıca yapılan araştırma sonucunda yaş ve cinsiyet değişkeninin problem çözmeye etkisinin bulunmamasına rağmen sınıf değişkeni ile problem çözme arasında anlamlı bir fark bulunması şaşırtıcı olmaktadır. Araştırmada son olarak bulunan sonucuna baktığımızda öğretmen adaylarının yaşamlarının çoğunu nerede geçirdiniz sorusu ile problem çözme ölçeği arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yani kişinin problem çözme yeteneği üzerinde yaşadığı yerin etkili olmadığı sonucuna varmamız mümkündür.

Araştırmanın genel olarak sonuçlarını değerlendirecek olursak okul öncesi öğretmen adaylarının problem çözme düzeylerinin düşük olması sorunlarla başa çıkmak ve etkin çözüm yollarını aramak yerine karşılaşılan durumu akışına bıraktıklarını anlamamıza neden olmaktadır halbuki araştırmaya dahil ettiğimiz öğretmen adaylarının eğitim vereceği gruplar küçük yaş grupları olması ve bu çocukların küçük yaşta edindikleri bilgi ve tecrübelerin ileriki yaşamlarında yol gösterici olacağı bilinmektedir. Bu sonucu herkes tarafından kabul gören bir atasözü ile pekiştirecek olursak ağaç yaş iken eğilir sözü bu konuyu destekler niteliktedir. Öğretmen adaylarının problem çözme düzeyleri ne kadar yüksek olursa yetiştireceği çocuklarında zorluklarla karşılaştığında bunlarla başa çıkmak için geliştireceği problem çözme düzeyleri o kadar yüksek olacaktır.

KAYNAKÇA

- GÜN ÖZTAYKUTLU, Gülsen. (2014). Farklı Eğitim Kurumlarında Çalışan Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Güçlülük Seviyeleri İle Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- SESLİ, Savaş. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri ile Disiplin Anlayışlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- GÜRSOY, Ceren. (2009). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Benlik Saygılarını Öğretmenlik Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- HEPPNER, P. P. ve PETERSEN, C. H. (1982). "The development and implications of a personal problem solving inventory." *Journal of Counseling Psychology*, C/S. 29 (1): 66-75
- SAVASIR, I. ve ŞAHİN, N.H. (1997). Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları
- GÜLER, A. (2006). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BAL, M. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- YÜKSEL, Ç. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Kişiler Arası İlişkilerinde Yasadıkları Problemleri Çözme Becerilerinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- YILDIZ, Y. Ve KURTULDU, M.K. (2014). Müzik Öğretmeni Adaylarının Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği, *The Journal of Academic Social Science Studies*, C/S. 28: 525-535.
- GÜVEN, A. ve AKYÜZ, M. (2001). "Öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerilerine ilişkin görüşleri." *Ege Eğitim Fakültesi Dergisi*, C/S. 1(1): 13-22.
- ÇAM, S. (1997). İletişim becerileri eğitim programının öğretmen adaylarının ego durumlarına ve problem çözme becerisi algılarına etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- SARACALOĞLU, A.S, YENİCE, N., KARASAKALOĞLU, N. (2009). "Öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerileri ile okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişki." *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C/S. 6(2): 186-206.
- ÖZGÜL, E. (2009). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri İle Öğretmenlik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Uşak İli Örneği), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.